



AIRBORNE
MUSEUM



— Jaarverslag 2023



— Jachthoorn van John Frost, inv. nr. 28E120. Foto: Daan van Oort.
— Afbeelding cover: De munt die Harold Bruce (Harold Schilling) het leven redde, inv.nr. 28E049. Foto: Daan van Oort.

Missie:

Het Airborne Museum vertelt het verhaal van de Slag om Arnhem van september 1944. Daarbij kiest het museum voor het bedienen van een breed publiek en is het levend houden van het verhaal voor volgende generaties een belangrijke doelstelling. Niet alleen de historische feiten, maar ook de persoonlijke verhalen van betrokkenen, militairen én burgers, spelen een hoofdrol.

Het museum is een constante en professionele factor in het netwerk dat zich bezighoudt met herdenken en doorgeven van de herinneringen, en een belangrijk kenniscentrum waar het gaat om deze episode uit Operatie Market Garden. Het museum beschouwt zich als de belangrijkste hoeder van de kennis over en de meerstemmige herinnering aan de Slag om Arnhem.

Het museum werkt volgens geldende museale richtlijnen en codes. Volgens diezelfde professionele standaarden draagt het museum zorg voor een unieke en specifieke collectie.

Ronnie

"Met veel trots kijk ik terug op de bijzondere projecten die het museum dit jaar realiseerde."

— Ronnie Weijers tijdens de opening van de Airbornemaand. Foto: FuncksterrShoots.

2023 was voor het Airborne Museum een jaar om met trots en plezier op terug te kijken.

Het museum wist aansprekende projecten te realiseren, noteerde zowel in Oosterbeek als in Arnhem uitstekende bezoekcijfers en was gastheer van verschillende bijzondere ontmoetingen en bijeenkomsten.

Voor het eerst sinds 2018(!) was het Airborne Museum het gehele jaar geopend. Nadat in november 2019 de deuren gesloten werden voor de verbouwing en herinrichting, werd de wereld getroffen door de coronapandemie, die ervoor zorgde dat de musea in Nederland een aantal perioden verplicht gesloten waren, voor het laatst in januari 2022.

Met 86.143 bezoekers in Oosterbeek en 43.299 in Arnhem is er gelukkig sprake van een stevig herstel. Deze aantallen en de bijbehorende omzetten, ook van de winkel en verschillende activiteiten, betekenen dat het Airborne Museum er ook na 2023 financieel goed voorstaat en een stevig weerstandsvermogen heeft.

Met veel trots kijk ik terug op de bijzondere projecten die het museum dit jaar realiseerde. Met de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten* werd een project voltooid, dat aan alle maatstaven voldoet die het museum zich heeft gesteld. Door nieuw onderzoek werd een inhoudelijk sterke tentoonstelling opgeleverd, die aangrijpende persoonlijke verhalen combineert met een groter verhaal over onderdrukking en discriminatie, vluchten, oorlog en vrede. Verhalen die uiteindelijk samenkomen in de Slag om Arnhem en dus in het Airborne Museum beter op hun plaats zijn dan waar dan ook. De tentoonstelling leverde nieuwe contacten op met nabestaanden, betrokkenen en instellingen en vergrootte de kennis van zowel het museum als het publiek. Daarmee droeg het project bij aan verschillende strategische doelstellingen van het museum, zoals de versterking van de reputatie als kenniscentrum. Dat het museum voor het eerst in lange tijd weer een publicatie produceerde, het boek *Gevlucht om te Vechten*, onderstreept die inhoudelijke impuls.

Ook bij Airborne at the Bridge werden bijzondere tentoonstellingen getoond. In maart opende *William of Orange*, over de gelijknamige postduif die werd onderscheiden voor zijn vlucht van Arnhem naar Engeland in september 1944. Vanaf november was *Max Wolff – van vluchteling tot bevrijder* te zien, over de Joodse Arnhemmer Max Wolff die zich na een vlucht uit Nederland aansloot bij de Prinses Irene Brigade. Een tentoonstelling die dus goed paste bij *Gevlucht om te Vechten* en in Arnhem helemaal op zijn plaats was.

Daarnaast werd de vernieuwing van de Stiltekamer gestart. De uitbreiding van de vitrineruimte, waardoor alle nog in depot wachtende medaillesets nu in het museum te zien zijn, werd begin september voltooid. In 2024 zal het tweede deel van de vernieuwing worden afgerond: het toevoegen van persoonlijke gegevens en biografieën van de personen van wie de medailles in de Stiltekamer worden getoond. De uitbreiding van de Stiltekamer kan op groot enthousiasme rekenen van nabestaanden en betrokkenen, wat wordt onderstreept door de inhoudelijke én financiële bijdrage die de Arnhem 1944 Fellowship heeft geleverd en door de medaillesets die het museum sindsdien aangeboden heeft gekregen.

Steeds vaker is het Airborne Museum de plek voor bijzondere bezoeken en ontmoetingen. Zo ontving de commandant Landstrijdkrachten, luitenant-generaal Wijnen, zijn Roemeense collega officieel in het Airborne Museum. Britse en Amerikaanse WO2-veteranen bezochten het museum bij verschillende gelegenheden. De nieuwe ambassadeur van Polen, mevrouw Kassangana, bezocht het Airborne Museum al snel na haar aantreden. De vice-ambassadeur van Israël bezocht de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten*. Tijdens het weekend van de herdenkingen in september was het Airborne Museum gastheer van een receptie van het Parachute Regiment, met uiteraard ook vele bijzondere gasten, zoals *Colonel Commandant* Andrew Harrison en de Britse ambassadeur mevrouw Roper. Ook de zoon en kleinzoon van generaal-majoor Urquhart, Adam en Robert Urquhart, bezochten in die periode het museum, net als de Amerikaanse deputy ambassador en militair attaché.

Door deze bezoeken en steeds intensievere samenwerking met verschillende partijen zoals de Vereniging Vrienden, de Britse en Poolse ambassade, het Airborne Assault Museum, 11 Luchtmobiele Brigade, de Arnhem 1944 Fellowship en verschillende andere, durf ik te stellen dat het museum de laatste jaren zijn positie als netwerk- en kenniscentrum danig heeft verstevigd. Ook de eigen activiteiten en communicatie, die zich meer op inhoud en kennisdeling richt, hebben daaraan bijgedragen. Aan die positie zal met komende samenwerkingen met o.a. de Bergings- en Identificatiedienst KL en professor Hal Sosabowski in volgende jaren zeker opnieuw een impuls worden gegeven.

Het meest deugd doet me nog om te zien met hoeveel enthousiasme en plezier de medewerkers van het museum hun werk doen. Het museum heeft een klein personeelsbestand, zeker in vergelijking met musea met vergelijkbare omzetten en bezoekcijfers, waardoor er soms hard gewerkt moet worden. Maar de aard van de werkzaamheden, de waardering door bezoekers en anderen, de relevantie van het werk en de prettige sfeer zorgen ervoor dat werknemers aangeven met veel plezier voor het Airborne Museum te werken. Ik ben hen dankbaar voor de grote inzet! In 2023 ging facilitair medewerker Hans van Mierlo met pensioen, verder was er geen personeelsverloop.

Met de 80-jarige herdenking voor de boeg staat het Airborne Museum er goed voor. Ongetwijfeld wordt 2024 een bijzonder en memorabel jaar. Gelukkig mag ik constateren dat ook 2023, een ‘gewoon’ jaar, mooie en betekenisvolle momenten en producten heeft opgeleverd. Het Airborne Museum heeft succesvol aan zijn strategische doelstellingen gewerkt en tegelijkertijd een groot en breed publiek bereikt.

Vol vertrouwen en enthousiasme kijkt iedereen bij het Airborne Museum uit naar 2024!

Ronnie Weijers

Directeur-bestuurder

Maart 2024

Inhoud

MISSIE	3
VOORWOORD	6
VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	10
1. PUBLIEK EN PRESENTATIE	16
Bezoek	16
Gevlucht om te Vechten	19
Educatieve programma's	19
Uitbreiding Stiltekamer	21
2. AIRBORNE MUSEUM AT THE BRIDGE	26
William of Orange - de gedecoreerde duif	26
Max Wolff – van vluchteling tot bevrijder	29
3. COLLECTIE	32
Depot	32
Registratie en onderzoek	34
Aanwinsten	35
Bruikleenverkeer	35
Stichting Beheer Collectie Airborne Museum	35
4. BEDRIJFSVOERING EN FINANCIËN	41
Organisatie	42
Medewerkers	42
Raad van Toezicht	42
Vrijwilligers	44
Vereniging Vrienden van het Airborne Museum	44
Samenwerkingen	44
5. JAARREKENING 2023	52



— De ambassadeur van Polen, Margarita Kassangana, op bezoek bij het Airborne Museum. Foto: Airborne Museum.



— Pipes and drums / Hartenstein. Foto: Airborne Museum.



— Fred de Graaf. Foto: Michèle Giebing.

— Verslag van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft met instemming kennisgenomen van het jaarverslag 2023 van de directeur-bestuurder en kijkt met voldoening terug op het afgelopen jaar.

Gelukkig weer een jaar zonder corona-perikelen en een mooi herstel van de aantallen bezoekers aan zowel het Airborne Museum at Hartenstein als Airborne at the Bridge.

En ook al zijn voldoende aantallen bezoekers geen doel op zich, zij zijn als resultante van onze aantrekkelijke en boeiende, vaste en wisselende tentoonstellingen, de dragers van de continuïteit van ons museum en een terechte beloning van de inzet van onze directeur, onze medewerkers en onze vrijwilligers!

Met de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten* en de bijbehorende publicatie van de hand van onze conservator Jory Brentjens, gevolgd door een tentoonstelling over Max Wolff, werd een nieuwe dimensie toegevoegd aan de historie van de Slag om Arnhem.

De aanpassing van de Stiltekamer in het gebouw Hartenstein doet recht aan de nagedachtenis van de soldaten en burgers die deelnamen aan de strijd.

De Raad van Toezicht vergaderde ook in 2023 vier keer en heeft in het najaar het eigen functioneren geëvalueerd.

De voorzitter en lid van de raad voerden in december het gebruikelijke jaargesprek met de directeur-bestuurder en constateerden wederzijdse tevredenheid over de uitvoering van verantwoordelijkheden en beelden richting de toekomst.

Zowel de raad als de directeur-bestuurder kijken met enige zorg naar de doorlopend stijgende kosten van energie en onderhoud en van het loongebouw. Reden om de reserves en voorzieningen op het gewenste niveau te houden.

In dit verband verdient de nog steeds groeiende Vereniging van Vrienden van het Airborne Museum veel dank voor de gezamenlijke lezingencycli en activiteiten alsmede de ruimhartige financiële ondersteuning van museale projecten.

Met dank ook aan de gemeenten Arnhem en Renkum, de overige subsidiënten en last but not least onze Staf en vrijwilligers kan dit verslag met waardering en tevredenheid worden afgesloten.

Mr. G.J. (Fred) de Graaf,
Voorzitter Raad van Toezicht

Jory Brentjens

(CONSERVATOR)

In dienst sinds: **1 oktober 2019**

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Voordat ik dienst trad bij het Airborne Museum werkte ik als historicus voor het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 – het huidige Vrijheidsmuseum – in Groesbeek. Bij het museum deed ik onderzoek voor Wisseltentoonstellingen en heb ik een bijdrage geleverd aan de realisatie van het Vrijheidsmuseum.

Wat doet de conservator van het Airborne Museum? – Bij het Airborne Museum ben ik medeverantwoordelijk voor het beheer en behoud van de museale collectie en doe ik onderzoek naar de Slag om Arnhem t.b.v. wisselexposities en publicaties.

Wat vind je daar het leukst aan? – Het verrichten van historisch onderzoek is wat ik het leukst vind aan mijn functie. Ik vind het interessant om archieven en literatuur af te struinen en op zoek te gaan naar nieuwe informatie over de Slag om Arnhem om deze met een breed publiek te delen.

Wat maakt je werk soms lastig? – Wat mijn werk af en toe lastig maakt is dat er veel projecten en kleinere onderhoudstaken zijn die veel tijd vereisen en minder tijd laten voor historisch onderzoek.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – Het afronden van het boek en de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten* en de ontmoetingen met de nabestaanden van de Joodse vluchtelingen die aan de Slag om Arnhem hebben deelgenomen.

Op welk resultaat ben je trots? – Het meest trots ben ik op de publicatie van *Gevlucht om te Vechten* en de vele positieve reacties die we hebben ontvangen van de nabestaanden van de 21 Joodse vluchtelingen die aan Britse zijde hebben gevochten tijdens de Slag om Arnhem. De gesprekken met Max Wolff en zijn aanwezigheid bij de opening van *Max Wolff - van vluchteling tot bevrijder* bij Airborne Museum at the Bridge vormen ook een groot hoogtepunt van het afgelopen jaar.

Waar verheug je je op voor de komende jaren? – De kans om meer onderzoek te doen naar onderbelichte thema's binnen de Slag om Arnhem en het maken van nieuwe tentoonstellingen

Jory

"Het verrichten van historisch onderzoek is wat ik het leukst vind aan mijn functie"

Foto: Michèle Giebing

Yvette Polman

(MEDEWERKER MARKETING, COMMUNICATIE EN PR)

In dienst sinds: **1 maart 2021**

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Voor ik bij het Airborne Museum aan de slag ging werkte ik in de commerciële sector. Bij Douglas Parfumerie was ik onder andere verantwoordelijk voor de acties van niche merken. Daarnaast organiseerde ik grootschalige evenementen voor pers en kleinschalige evenementen voor consumenten. Later ben ik mij volledig gaan focussen op de relatie met pers en influencers en het opzetten en realiseren van influencer campagnes.

Wat doet de medewerker marketing en communicatie van het Airborne Museum? – Mijn functie bij het Airborne Museum is erg breed en geen dag is hetzelfde. Ik houd mij bezig met alle marketing-, communicatie- en PR-activiteiten. Van het inplannen van social media content tot het uitvoeren van diverse onderzoeken en de resultaten hiervan analyseren. Van het organiseren van lezingen tot de inkoop van advertenties voor bijvoorbeeld nieuwe tentoonstellingen. Samengevat: ik zorg ervoor dat zoveel mogelijk mensen weten wat een mooi museum wij zijn en wat ze bij ons kunnen beleven.

Wat vind je daar het leukst aan? – Mijn werk bij het Airborne Museum is enorm afwisselend. Ik heb mij nog geen dag verveeld en daar ben ik erg blij mee. Daarnaast werk ik nauw samen met collega's van andere disciplines, wat ik erg inspirerend vind. Het is fijn om mij in te zetten voor een organisatie met een groot maatschappelijk belang.

Wat maakt je werk soms lastig? – Dat wat mijn werk zo leuk maakt, maakt het ook soms lastig. Het is door de vele afwisselende werkzaamheden soms lastig om de juiste dingen de juiste hoeveelheid aandacht te geven.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – Ik heb met ontzettend veel plezier aan de lezingenreeks die wij samen met de Vereniging Vrienden organiseren gewerkt. Het is van enorme meerwaarde om deze belangrijke relaties te koesteren en in te zetten om bezoekers die op zoek zijn naar verdieping te kunnen faciliteren. Deze mooie samenwerking heeft geresulteerd in een uitverkochte lezingenreeks.

Op welk resultaat ben je trots? – Ik ben het meest trots op de feedback en reactie van onze bezoekers. Dit zien we terug in onder andere een Tripadvisor Best of the Best keurmerk. Ook zijn we in 2023 wederom Kidsproof bevonden door onze jonge museumbezoeker. Daarnaast blijkt uit het merkonderzoek van Hendrik Beerda dat wij op plek 4 staan van de meest sterke Gelderse museummerken. Als het gaat om waardering staan we zelfs op plek 2.

Waar verheug je je op voor de komende jaren? – Ik verheug mij erop nog meer data-driven te gaan werken dan we al doen. Dit zal ons helpen iedere doelgroep nog beter te bedienen en het verhaal van de Slag om Arnhem te kunnen blijven vertellen.

Yvette

"Mijn functie bij het Airborne Museum is erg breed en geen dag is hetzelfde"

Foto: Michèle Giebing

HOOFDSTUK 1

— Publiek en presentatie

Bezoek

In 2023 bezochten 86.143 mensen het Airborne Museum in Oosterbeek. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met de jaren 2015 tot en met 2017. In 2018 werden 92.413 bezoekers geregistreerd, in de kroonjaren 1984, 1994, 2014 en 2019 lag het aantal bezoekers nog hoger.

Daarbij kan worden opgemerkt dat de financiële opbrengsten uit bezoek niet eerder zo hoog waren als in 2023. De toegangsprijzen zijn na de herinrichting en verbouwing in 2020 verhoogd en er wordt minder met kortingen en acties gewerkt. Zo waren de inkomsten uit bezoek in 2023 ongeveer € 130.000 (18%) hoger dan in het recordjaar 2019.

Bezoekers afgelopen 10 jaar:

2023	86.143
2022	77.506
2021	36.599
2020	30.431
2019	105.060
2018	92.413
2017	87.446
2016	87.000
2015	87.956
2014	96.965

Het aandeel bezoekers met een Museumkaart blijft stijgen. In 2023 gebruikten 26.620 bezoekers de Museumkaart, dat is 31% van het totale bezoek. Nog altijd het grootste deel van de bezoekers, 35.959 mensen, betaalde de volledige toegangsprijs (42%). Ongeveer 24% van het bezoek genoot een bepaalde korting. Voor het grootste deel betrof het groepsbezoek met touroperators (11.246 bezoekers), defensiepersoneel en veteranen (4.857) en schoolbezoek (4.486). Van het totale bezoek was bijna 20% minderjarig.



— Opening Gevlucht om te Vechten door hoofdkrijgsmachtrabbin kolonel Menachem Sebbag. Foto: Daan van Oort.



— Beeld van de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten*, foto: Daan van Oort



— De rode baret, onderscheidingen en een tekening van Robert Kendall (Felix Kraus) in de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten*. Foto: Daan van Oort.

Maar liefst 43.299 mensen bezochten Airborne Museum at the Bridge, de vestiging in Arnhem. Dat zijn er ongekend veel. Alleen in het jaar van de 75-jarige herdenking, 2019, werden er bij de brug meer bezoekers verwelkomd. Van het bezoek in Arnhem was liefst 63% afkomstig uit het buitenland, voor het grootste deel uit Duitsland (8.439 bezoekers) en het Verenigd Koninkrijk (7.741). Van het bezoek bij Airborne Museum at the Bridge was ongeveer 5% onder de 18.

Gevlucht om te Vechten

Op donderdag 8 juni opende de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten – De Joodse vluchtelingen van de 1st Airborne Division*. Deze tentoonstelling vertelt de aangrijpende verhalen van eenentwintig jonge Joodse mannen, die in de jaren 1930 nazi-Duitsland ontvluchtten en uiteindelijk met de 1st Airborne Division deelnamen aan de Slag om Arnhem. De tentoonstelling vergde langjarig onderzoek, waarvan het resultaat ook werd vastgelegd in een gelijknamig boek.

De opening door krijgsmachtrabbin kolonel Menachem Sebbag was indrukwekkend en vond plaats in aanwezigheid van verschillende nabestaanden. De tentoonstelling werd goed bezocht en zorgde voor veel publiciteit. Bovendien werd ze goed ontvangen. De tentoonstelling leverde nieuwe contacten op met nabestaanden, betrokkenen en instellingen. Het project heeft een sterke bijdrage geleverd aan het bereiken van eerder geformuleerde doelstellingen. Heel concreet is de kennis van het museum verrijkt, de collectie aangevuld met enkele bijzondere schenkingen van nabestaanden, de reputatie als kenniscentrum versterkt en is er nieuw en bestaand publiek mee bereikt en bediend. Een project waar het Airborne Museum nog lang met trots op terug zal kijken.

ZABAWAS



Educatieve programma's

Het Airborne Museum biedt educatieve programma's aan voor verschillende doelgroepen. Voor de bovenbouw van het basisonderwijs en de brugklas is er het programma Koffers vol Verhalen, voor het voortgezet onderwijs is er de Zelfstandige Museumtour. Speciaal voor het MBO werd het programma Vrijheid en de Slag om Arnhem ontwikkeld, dat aansluit bij het vak Burgerschap. Voor alle schoolgroepen vanaf groep 7 maakt het Airborne Museum het mogelijk om onder begeleiding van een gids een rondleiding op maat te krijgen op de Airborne Begraafplaats.

Voor kinderen die niet met school komen is er de kinderaudiotour en de bijbehorende speurtocht Missie Hartenstein. In de museumwinkel kan ook een speurtocht naar sporen van de oorlog in Park Hartenstein worden gehaald.

Ook voor volwassenen zijn er verschillende educatieve programma's. De basis voor het museumbezoek is de audiotour, die in vier talen beschikbaar is: Nederlands, Engels, Pools en Duits. Buiten het museum is er de mogelijkheid tot een rondleiding op de Airborne begraafplaats of het maken van de Perimeterwandeling, een wandelroute langs de toenmalige verdedigingslinie rondom Oosterbeek. Beide activiteiten zijn op verschillende data op intekening te doen of speciaal te reserveren voor bepaalde groepen, of het nu families of legereenheden zijn.

Iedere vierde zondag van de maand vertelt een ooggetuige van de slag zijn of haar verhaal in de salon van het Airborne Museum.

Lezingen

In samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum werden dit jaar twee reeksen van ieder vier lezingen georganiseerd. Met wisselende onderwerpen, passend binnen het onderwerp van het museum, werd daarmee invulling gegeven aan een sterkere inhoudelijke profilering van het museum.

Er werden lezingen gehouden door o.a. conservator Jory Brentjens, schrijver Ad van Liempt, hoofdkrijgsmachtrabbin Menachem Sebbag en slagveldarcheoloog Martijn Reinders.



— De vernieuwde Stiltekamer met een nieuwe wandvitrine. Foto: Airborne Museum.

Uitbreiding Stiltekamer

In 2019 werd in het Airborne Museum de Stiltekamer geopend. In deze ruimte werden alle medaillesets getoond, die het museum op dat moment in zijn collectie had. De Stiltekamer heeft een bijzonder mooi ontwerp en is een statige ruimte, geschikt om te reflecteren en herdenken.

Helaas bood de daartoe nieuw ontworpen vitrine geen ruimte voor uitbreiding, terwijl het museum nog altijd regelmatig nieuwe medaillesets krijgt aangeboden. Daarnaast werd de behoefte gevoeld meer informatie aan te bieden over de personen en onderscheidingen die in de Stiltekamer te zien zijn. Besloten is deze aanpassing in twee stappen te doen. In 2023 is het eerste gedeelte opgeleverd. De expositieruimte is uitgebreid met nieuwe wandvitrites, waarin de sinds 2019 verworven medaillesets zijn geplaatst en bovendien ruimte is voor nieuwe aanwinsten. De uitbreiding van de Stiltekamer kan op groot enthousiasme rekenen van nabestaanden en betrokkenen. Dit blijkt ook uit de inhoudelijke en financiële bijdrage die de Arnhem 1944 Fellowship aan de uitbreiding heeft geleverd. Sinds de uitbreiding heeft het museum bovendien al vier nieuwe medaillesets aangeboden gekregen.

In 2024 zal de ruimte worden uitgebreid met twee schermen, waarop de bezoeker op interactieve wijze persoonlijke informatie kan opzoeken over diegenen van wie medailles worden getoond en meer te weten kan komen over de verschillende getoonde onderscheidingen.



Thijs de Jong

(MEDEWERKER FACILITAIRE ZAKEN)

In dienst sinds: **1 september 2023**

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Technical Engineer – BP Global Marine & Energy

Wat doet de facilitair medewerker van het Airborne Museum? – Facilitair komt van het Latijnse ‘facilitas’ wat gemakkelijker betekent. Facilitaire diensten zijn erop gericht het anderen ‘gemakkelijk’ te maken. Met andere woorden het uitvoeren van diensten die ondersteunend zijn aan de kernactiviteit van het Airborne Museum op operationeel, tactisch en strategisch vlak.

Wat vind je daar het leukst aan? – Jaarlijks bezoeken zo’n 80.000 bezoekers het Airborne Museum Hartenstein en 40.000 Airborne Museum at the Bridge. De bezoeker krijgt er tijdens het bezoek weinig van mee, maar achter de schermen werken we er samen met onze vrijwilligers keihard aan om ons museum veilig en in topconditie te houden. Hierdoor kunnen we onze bezoeker zowel in Oosterbeek als in Arnhem de best mogelijke belevenis geven.

Wat maakt je werk soms lastig? – Het Airborne Museum Hartenstein is gevestigd in een fantastisch monumentaal pand. De combinatie monumentaal pand, energiebeheer en klimaatinstallatie zijn een continue uitdaging voor het behoud van onze collectie. Schommelingen in temperatuur en vochtigheid zijn nadelig voor onze collectie en kunnen het verkrijgen van bruikleenstukken bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – De afgelopen maanden zijn voor mij vooral een inwerkperiode geweest. In een korte tijd heb ik heel veel vrijwilligers en hun achtergronden leren kennen. Velen zijn vaak al jarenlang werkzaam in het museum. Wat ik belangrijk vind binnen een organisatie is het ‘verbinden’; organisaties kunnen niet groeien zonder verbinding. Sterker nog, ze blijven voortbestaan op basis van de verbinding die ze hebben met hun doelen, hun mensen en hun bezoekers. Wil er groei mogelijk zijn dan moeten deze elementen in balans zijn.

Op welk resultaat ben je trots? – Dat de manier waarop we de boodschap die we als het Airborne Museum Hartenstein uitdragen de prestigieuze titel ‘Kidsproof 2024’ en de TripAdvisor-waardering ‘Best of the Best’ heeft gekregen. Een duidelijk signaal dat we op de goede weg zitten

Thijs

"Facilitair komt van het Latijnse ‘facilitas’ wat gemakkelijker betekent."

Foto: Michèle Giebing

Lisa van Kessel

(COÖRDINATOR PUBLIEK EN PRESENTATIE)

In dienst sinds: **1 februari 2020**

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Voordat ik bij het Airborne Museum aan de slag ging, werkte ik als Coördinator Educatie bij het Vrijheidsmuseum in Groesbeek. Daar ging ik over museumeducatie en was ik betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe tentoonstellingen en het Informatiecentrum WO2 Nijmegen en de vernieuwing van de vaste presentatie.

Wat doet de Coördinator Publiek en Presentatie van het Airborne Museum? – Ik houd me bezig met inhoudelijke projecten waar ons publiek van mag genieten. Dat kan zijn een nieuwe tijdelijke tentoonstelling bij het Airborne Museum in Oosterbeek of bij Airborne Museum at the Bridge in Arnhem, maar ook het ontwikkelen van onze educatieve programma's en andere initiatieven die de verhalen van de Slag om Arnhem op een toegankelijke manier naar het publiek brengen.

Wat vind je daar het leukst aan? – Een van de leukste dingen in mijn werk is het maken van de vertaalslag van historisch bronmateriaal naar toegankelijke persoonlijke verhalen die voor iedereen te begrijpen zijn. Je moet hiervoor zelf onderzoek doen en je helemaal onderdompelen in een onderwerp om het vervolgens zo eenvoudig mogelijk te kunnen uitleggen. Dat vind ik een mooie en uitdagende opdracht.

Wat maakt je werk soms lastig? – Wat het werk soms lastig maakt is dat er van sommige gebeurtenissen weinig bewaard is gebleven. In het museum proberen we zo veel mogelijk verhalen te vertellen door het laten zien van persoonlijke objecten. Wanneer er weinig bewaard is, is het soms lastig om iets beeldend te maken waardoor het verleden voor de bezoeker moeilijk tastbaar wordt. Gelukkig zijn er vaak nabestaanden en andere organisaties die ons willen helpen om mooie objecten tentoon te stellen wanneer wij in onze collectie niet het perfecte stuk hebben.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – Een van de leukste dingen die ik dit jaar heb mogen doen was het uitvoeren van archiefonderzoek in de collectie van de Franciscanessen van Münster en St. Mauritz. Van deze Duitse zusterorde waren tientallen zusters aan het werk in het St. Elisabeths Gasthuis tijdens de Slag om Arnhem. Zij zijn daar na de oorlog vertrokken, maar hebben veel persoonlijke stukken bewaard in hun archief in hun Moederhuis in Münster. Voor een volgende tijdelijke tentoonstelling mochten we door hun archief en museum komen speuren. Hier zijn mooie vondsten uitgekomen die in 2024 te zien zullen zijn. Daarnaast was ik nog nooit zo hartelijk ontvangen in een archief en hebben we echt kennis kunnen maken met de zusters die nu dit werk nog steeds uitvoeren.

Op welk resultaat ben je trots? – Ik ben trots op de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten*. Voor deze tentoonstelling en het bijbehorende boek is ontzettend veel origineel onderzoek gedaan. Ik stond ervan te kijken hoe veel persoonlijke archiefstukken er vanuit de hele wereld nog tevoorschijn kwamen waarmee het verhaal van de 21 Joodse jongens te achterhalen viel. In de tentoonstellingen hebben we dat niet alleen indringend en respectvol kunnen presenteren, maar merk je dat deze onbekende geschiedenis echt bij bezoekers binnenkomt. Dat is iets om trots op te zijn!

Waar verheug je je op voor de komende jaren? – Ik verheug me er de komende jaren op om nog meer onbekende verhalen aan het licht te brengen. Er is al heel veel onderzoek gedaan naar de Slag om Arnhem, maar ik ben nog erg benieuwd naar de verhalen en invalshoeken die nog niet veel aandacht gehad hebben en hoe we die kunnen vertalen naar interessante nieuwe tentoonstellingen en projecten. Ik denk dat we nog lang niet zijn uitverteld.

Lisa

"In het museum proberen we zo veel mogelijk verhalen te vertellen door het laten zien van persoonlijke objecten"

Foto: Michèle Giebing

HOOFDSTUK 2

Airborne Museum at the Bridge

Aan de Rijnkade in Arnhem, met een bijzonder uitzicht op de John Frostbrug, beheert het Airborne Museum zijn Arnhemse dependance: Airborne Museum at the Bridge.

Airborne Museum at the Bridge wordt geheel gefinancierd door de gemeente Arnhem. Dankzij deze subsidie is het museum, dat uitkijkt op de John Frostbrug, gratis toegankelijk.

Het museum organiseert op deze locatie regelmatig activiteiten, zoals wandelingen, rondleidingen of ooggetuigenverhalen. Ook bij Airborne at the Bridge programmeert het museum met regelmaat tijdelijke tentoonstellingen, in principe twee maal per jaar. Daarbij worden de onderwerpen gekozen met oog voor de plaats, dus meer specifiek over de slag bij de Rijnbrug of met een meer Arnhems accent.

William of Orange - de gedecoreerde duif

Van 6 april tot en met 31 oktober 2023 was een tentoonstelling te zien, gewijd aan de onderscheiden postduif *William of Orange*. Geselecteerd en getraind door het Britse leger, werd William toegewezen aan verbindingsofficier luitenant Joseph Hardy. Samen landden ze op 17 september 1944 per glider bij Wolfheze. Op de derde dag van de strijd, op 19 september, kwam William om 10.30 uur in actie. Met een boodschap in zijn koker vloog hij, ondanks slecht weer, in een recordtijd van vier uur en vijftwintig minuten de ruim 400 km terug naar zijn hok in Engeland. Zijn vlucht was zo bijzonder dat hij hiervoor werd beloond met de *Dickin Medal*.



— Beeld uit de tentoonstelling 'William of Orange'. Foto: Daan van Oort.



— Burgemeester Ahmed Marcouch van Arnhem en hoofdkrijgsmachtrabbiijn Menachem Sebbag tijdens de opening van de tentoonstelling over Max Wolff. Foto: Airborne Museum.

Max Wolff – van vluchteling tot bevrijder

Op vrijdag 3 november opende de tentoonstelling over de oorlogsjaren van Max Wolff. Max was een Joodse jongen die opgroeide in Arnhem. Voor de oorlog had de familie van Max een vrij zorgeloos bestaan, maar na de Duitse invasie van Nederland veranderde dat. Vanaf 1941 sliep Max op onderduikadressen, uit angst om opgepakt te worden. Later werd het huis van de familie door de Nederlandse SS gevorderd. Ze kregen één uur om hun spullen te pakken en moesten daarna vertrekken. Nederland was niet langer veilig en de familie Wolff besloot naar Zwitserland te vluchten. Tijdens de vlucht werden de zussen en zwager van Max opgepakt en naar Auschwitz gedeporteerd, waar ze in november 1942 werden vermoord.

Max en zijn ouders gingen terug naar Brussel en doken onder, maar toen de geallieerde legers in juni 1944 in Normandië geland waren, besloot Max dat hij iets moest doen. Het verzet smokkelde hem naar Frankrijk waar hij zich in Normandië bij de geallieerde troepen aansloot. In het najaar van 1944 kwam Max als bevrijder terug naar Nederland.



— Een trotse Max Wolff met burgemeester Marcouch tijdens de opening van de tentoonstelling over zijn oorlogsjaren. Foto: Daan van Oort.



— Luitenant-generaal Wijnen, Commandant der Landstrijdkrachten, en zijn Roemeense collega generaal-majoor Marin te gast in het Airborne Museum. Foto: Airborne Museum.



— Arnhem-veteraan Alec Hall, helaas in oktober overleden, op 4 mei op bezoek bij het Airborne Museum. Foto: Frans Ammerlaan.

HOOFDSTUK 3

Collectie

Het Airborne Museum beheert een unieke collectie documenten en objecten met betrekking tot de Slag om Arnhem. De collectie is eigendom van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum (SBCAM) en in bruikleen gegeven aan de Stichting Airborne Museum. De collectie bestaat uit verschillende deelcollecties, zoals de archiefcollectie, de collectie realia, de fotografiecollectie en de bibliotheekcollectie.

Het merendeel van de collectie werd geschonken door veteranen en bewoners van de regio. Het museum verwerft nog altijd alleen collectie door het in ontvangst nemen van schenkingen. In 2020 is het collectiebeleid geactualiseerd, door opstellen van het Collectieplan 2021-2025. Dit plan voldoet in alle opzichten aan de Museumnorm 2020. In 2020 is het collectiebeleid geactualiseerd, door opstellen van het Collectieplan 2021-2025. Dit plan voldoet in alle opzichten aan de Museumnorm 2020. Dat betekent dat de Ethische Code voor Musea wordt gehanteerd en dat bij elke afstoting uit de collectie de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) wordt toegepast. In het Collectieplan wordt ook het werk uiteengezet dat het museum nog te verrichten heeft aan de collectie, bijvoorbeeld waar het gaat om herkomstonderzoek, beschrijving en digitalisering van de collectie. Ook in 2023 is daar weer hard en zorgvuldig aan gewerkt. In 2023 is het Collectieplan deels aangepast door het verzamelbeleid beter te beschrijven. De criteria op grond waarvan aangeboden nieuwe aanwinsten worden geaccepteerd dan wel geweigerd, zijn geconcretiseerd.



— Het Airborne Museum schonk alle bezoekersopbrengsten van Tweede Kerstdag aan Stg. United We Stand, die noodhulp bieden in Oekraïne. De Britse deputy ambassador Keith Allan bezocht het museum die dag om zijn steun te betuigen. Foto: Airborne Museum.

Depot

De collectie van het Airborne Museum is ondergebracht in de depots van Helicon in Zoeterwoude en bij het Gelders Archief in Arnhem. Gezien de beperkte ruimte en de verre van optimale omstandigheden in de depotruimte van villa Hartenstein was het onvermijdelijk de collectie elders onder te brengen. Tegelijkertijd heeft dit een situatie gecreëerd die het werken met de collectie bemoeilijkt. De collectie is de basis van de tentoonstellingen die het museum maakt en de publicaties die het uitgeeft. Naar de collectie wordt onderzoek gedaan, zij wordt gefotografeerd en gedigitaliseerd, zodat zij digitaal ontsloten kan worden voor publiek.

Het museum streeft er dan ook naar de collectie dichterbij het museum onder te brengen. De intentie van het museum is een depot en archief op loopafstand te realiseren, waarin ruimte is voor een studiezaal, zodat onderzoekers en geïnteresseerden (op aanvraag) de collectie en het archief kunnen raadplegen. In 2022 heeft het museum de eisen en wensen voor een dergelijk depot, inclusief studiezaal, verder uitgewerkt in een projectplan en onder de aandacht van de gemeente Renkum gebracht. Onze plannen kunnen rekenen op steun en worden meegenomen in de herontwikkeling van het gebied rondom het museum en de Rijenga-MAVO. Maar in de ontwikkeling van het gebied zit door verschillende omstandigheden (denk o.a. aan de stikstofproblematiek) helaas nog nauwelijks voortgang. Daarom onderzoekt het museum ook andere mogelijkheden om een depot in de buurt te realiseren, zoals samenwerking met andere musea of plaatsing in een bestaand gebouw.

Registratie en onderzoek

In de afgelopen jaren is veel werk gestoken in de registratie en beschrijving van de collectie. Zoals bij veel oudere musea is veel van de kennis over de collectie in het verleden voornamelijk opgeslagen in de hoofden van de medewerkers. Om deze kennis te borgen en te bewaren moeten aanzienlijke achterstanden in beschrijving en registratie worden ingehaald. Door de extra aandacht die deze belangrijke museale taak heeft gekregen, zijn ook de onvolkomenheden in de collectieregistratie beter in beeld. Zo bleek van de 20.000 in het collectieregistratiesysteem (Adlib) geregistreerde objecten ongeveer 20% te bestaan uit correspondentie of reproducties die niet tot een museale collectie gerekend kunnen worden, of uit reeds afgestoten objecten. Van de overgebleven 16.000 objecten was weliswaar 90% geregistreerd, maar lang niet altijd volgens de normen die het museum inmiddels hanteert.

Het museum beschouwt een object pas als volledig geregistreerd wanneer van het object de titel, beschrijving¹, standplaats, herkomst en persoonsgegevens zijn vastgelegd, waarbij gestandaardiseerde thesaurustermen zijn gebruikt. Volgens die norm was begin 2021 slechts zo'n 5% van de collectie geregistreerd. Die registratiegraad nam in 2021 toe tot 18% en in 2022 tot ongeveer 25%.

In 2023 zijn in totaal 1.272 objecten volledig geregistreerd en beschreven. Het totale aantal objecten dat is geregistreerd volgens de norm, is daarmee gegroeid tot ongeveer 5.300, zo'n 33% van de totale collectie.

Het Deltaplan, een samenwerkingsproject met andere instellingen die zijn aangesloten bij de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 (SMH), heeft hieraan een impuls gegeven. In het kader van het Deltaplan zijn in de eerste helft van het jaar 1.370 objecten uit de collectie van het Airborne Museum gefotografeerd door professionele fotografen. Het museum heeft het project aangegrepen om de daartoe uit het depot gehaalde objecten nader te onderzoeken en beter te beschrijven. Van deze in 2023 gefotografeerde objecten zijn er inmiddels 1.132 online te bekijken via de website van Collectie Gelderland².

¹ Onder titel wordt een korte omschrijving verstaan, zoals 'Grijze baret met Pools baretembleem', de beschrijving is vervolgens uitgebreider en bevat meer details, bijvoorbeeld over de materialen, geschiedenis of vindplaats van het object.

² <https://www.collectiegelderland.nl/organisaties/airbornemuseum>

Aanwinsten

In 2023 kon het museum opnieuw interessante objecten toevoegen aan de collectie. Alle aanwinsten zijn verkregen door schenking. In totaal ging het om ongeveer veertig objecten uit 16 verschillende schenkingen. De onderscheidingen van *gunner* Edward Munday, van wie de nabestaanden ook zijn baret en enkele documenten schonken, konden vrijwel onmiddellijk worden opgenomen in de vernieuwde Stiltekamer.

Bruikleenverkeer

In 2023 zijn er geen uitgaande bruiklenen geweest. Voor de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten* zijn objecten ingeleend van particulieren, het Airborne Assault Museum in Duxford, The National Archives in Kew, AJEX, The Wiener Holocaust Library en het Jewish Museum in Londen en Yad Vashem en The Getto Fighters' House Archives uit Israël.

Voor de tentoonstelling bij Airborne at the Bridge heeft Max Wolff zijn persoonlijke collectie ter beschikking gesteld.

Stichting Beheer Collectie Airborne Museum

In 2023 bestond het bestuur van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum uit de volgende personen:

- Cees de Monchy – voorzitter
- Margret Vincent – secretaris
- Robert Jan Dil – penningmeester
- Robert Voskuil – bestuurslid
- Robert de Rijke – bestuurslid

Het bestuur heeft in 2023 twee keer vergaderd met de directeur-bestuurder, de conservator en de registrator van het museum en gezamenlijk een bezoek gebracht aan het depot van Helicon waar de collectie van de stichting wordt bewaard.



— Medailleset van *gunner* Edward Munday (inv.nr. AMHo1048), schenking door nabestaande, gepresenteerd in de Stiltekamer. Foto: Airborne Museum.

Anouk ter Horst

(MEDEWERKER SALES EN RESERVERINGEN)

In dienst sinds: **1 juli 2022**

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Ik heb 20 jaar in de reisbranche (ANWB en touroperator) gewerkt in verschillende functies en daarna 7 jaar bij het Afrika Museum (nu Wereld Museum Berg en Dal) als medewerkster Hospitality en Reserveringen.

Wat doet de medewerker sales en reserveringen van het Airborne Museum? – In mijn functie ben ik verantwoordelijk voor alle groepsreserveringen. Deze komen zowel via de telefoon, mail als in het museum binnen. Dit zijn particulieren, scholen, defensie, touroperators en cruismaatschappijen. Ik heb veelvuldig contact met onze bezoekers en vrijwilligers, zowel in het museum, telefoon als via de mail. Doordat we een klein team hebben probeer je waar mogelijk elkaar te ondersteunen in de werkzaamheden.

Wat vind je daar het leukst aan? – De afwisseling vind ik het leukst. De ene dag ben je bezig met een grote partij met een uitgebreid programma, de andere dag druk achter de computer en aan de telefoon. Het in orde maken van een aangenaam bezoek en daar dan mooie reacties op te horen is dan een mooie beloning.

Wat maakt je werk soms lastig? – Het komt regelmatig voor dat je door omstandigheden niet aan je geplande werkzaamheden toekomt. Je hebt dus een grote mate van flexibiliteit nodig.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – Het onderhouden van de contacten met de vele vrijwilligers, collega's en bezoekers. Het is leuk om te horen dat je hebt kunnen bijdragen aan een indrukwekkend bezoek aan 1 van onze musea.

Op welk resultaat ben je trots? – Dat ik mij in een korte periode veel dingen heb eigen gemaakt in een zeer drukke periode.

Waar verheug je je op voor de komende jaren? – Ik hoop de komende jaren met veel plezier mijn werk te kunnen voortzetten met mooie resultaten.

Anouk

"Het in orde maken van een aangenaam bezoek en daar dan mooie reacties op te horen is dan een mooie beloning"

Foto: Michèle Giebing

Susan Rijke

(REGISTRATOR)

In dienst sinds: 3 februari 2020

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Hiervoor werkte ik als registrator in het Marechauseemuseum in Buren

Wat doet de registrator van het Airborne Museum? – Ik duid en catalogiseer de museale collectie en de archiefstukken. Ook verrijk en schoon ik de bestaande collectiedata naar betere standaarden. Daarnaast draag ik zorg voor het bruikleenverkeer bij tentoonstellingen.

Wat vind je daar het leukst aan? – Het leukste aan het werk van registrator is om met goede collectiedata verbanden te kunnen leggen tussen collectiestukken. De terminologiebronnen van het Termennetwerk van het Netwerk Digitaal Erfgoed worden steeds meer gebruikt en is een uitstekend instrument om onze collectie digitaal te verbinden met andere instellingen met vergelijkbare collecties van militair erfgoed.

Wat maakt je werk soms lastig? – Het lastigste aan het werk is dat onze collectie en het archief minder toegankelijk is om goed onderzoek te doen. De collectie is deels ondergebracht in het depot van ECC in Zoeterwoude, en deels (ongeregistreerd) in beheer van het Gelders Archief in Arnhem. Goede objectfoto's en digitale scans van archiefstukken zijn niet altijd beschikbaar, waardoor een volledige registratie nog niet mogelijk is.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – Het Deltaplan project van het SMH, waarbij twee fotografen bijna 1400 objecten professioneel hebben gefotografeerd was leuk om aan mee te werken. Het leverde goede objectfoto's op voor het collectieregistratiesysteem en het was een mooie gelegenheid om zoveel objecten weer van dichtbij te kunnen bestuderen. De registratie van deze objecten kon worden verbeterd en de collectiedata is beschikbaar gesteld op de digitale platformen van Erfgoed Gelderland en Netwerk Oorlogsbronnen.

Op welk resultaat ben je trots? – In september 2023 hebben we een eerste stap kunnen maken in de verbetering van de presentatie in de Stiltekamer. Twee nieuwe wandvitrites zijn toegevoegd waardoor er meer onderscheidingen tentoongesteld kunnen worden. Ook bieden deze vitrines de ruimte om in de toekomst mogelijk nieuwe verwervingen toe te voegen. De tweede stap in deze vernieuwing wordt het toevoegen van een database op zaal, waarvoor we de voorbereidingen al in gang hebben gezet. In deze database zullen de persoonlijke biografieën van de militairen en burgers te lezen zijn waardoor we bredere context kunnen geven aan de betekenis van de zaal.

Waar verheug je je op voor de komende jaren? – In 2024 stappen we over naar een nieuw collectieregistratiesysteem. Dit brengt naast uitdagingen ook nieuwe mogelijkheden met zich mee. Ik kijk er naar uit om met maatwerk de collectiedata nog beter te kunnen vastleggen en het liefst ook toegankelijk te maken op een collectieomgeving op onze website. Langetermijnwensen blijven een nieuw depot, dichterbij het museum. Hierdoor wordt de collectie toegankelijker voor onderzoek en kunnen we de functie van kenniscentrum beter uitvoeren.

Susan

"Ik duid en catalogiseer de museale collectie en de archiefstukken"

Foto: Michèle Giebing

HOOFDSTUK 4

— Bedrijfsvoering en financiën

Het museum heeft te maken met uitdagende jaren waar het gaat om het beheersen van de kosten. De inflatie is hoog geweest, prijsstijgingen van 6 of 8% zijn bepaald geen uitzondering.

Ok de salarissen zijn vorig jaar stevig (mee) gestegen. Het museum volgt de Museum-CAO. Daar een groot deel van de kosten vastligt in contracten, valt daar nauwelijks tegenop te bezuinigen. Het meest indringende voorbeeld daarvan vormen de energielasten, die in 2023 bijna vier keer zo hoog waren als in 2020 (€ 107.500 tegen € 27.800). Er zal nog meer ingezet moeten worden op besparingen en kostenbewust handelen, maar het museum zal er waarschijnlijk ook niet aan ontkomen in 2025 de entreprijzen te verhogen.

In 2023 deden zich nog enkele incidentele tegenvallers voor. De belangrijkste niet voorziene kostenpost vormde het herstel van de muur rondom het terras, waarin scheuren waren ontstaan die voor lekkage in de technische ruimten zorgden. De kosten bedroegen liefst € 21.000.

Daar stond gelukkig tegenover dat opbrengsten uit bezoek, winkelverkoop en verrichtte werkzaamheden voor anderen allemaal hoger waren dan begroot. Hierdoor kon het boekjaar uiteindelijk worden afgesloten met een positief resultaat van € 6.357.

Het museum heeft een gezond weerstandsvermogen en is nog altijd in staat de noodzakelijke kosten een plek te geven in komende begrotingen.



— Colonel Commandant Andrew Harrison en de veteranen Tom Schaffer en John Pinkerton van het Parachute Regiment tijdens de receptie in het Airborne Museum. Foto: Arjan Vrieze.



— Bezoekers van de receptie, waaronder burgemeester Agnes Schaap van Renkum, Robert Urquhart, kolonel Peter Wilming, ambassadeur Joanna Roper van het VK, Adam Urquhart en Wybo Boersma. Foto: Arjan Vrieze.

Organisatie

Stichting Airborne Museum wordt binnen de richtlijnen Code Cultural Governance bestuurd door middel van het directeur-bestuurder en Raad van Toezicht model. Dat wil zeggen dat de directeur van het museum als directeur-bestuurder ook de stichting leidt.

De organisatie van het Airborne Museum en Airborne at the Bridge bestond in 2023 uit een staf van 9 personen. Het museum kent een platte organisatie. Iedere medewerker legt direct verantwoording af aan de directeur. Veel werkzaamheden, zoals de realisatie van tijdelijke tentoonstellingen, vinden plaats in projectteams. De medewerkers hebben budgetbevoegdheid op hun eigen gebied. Wekelijks vindt een overleg plaats met de hele staf.

Medewerkers

Het Airborne Museum heeft negen betaalde medewerkers. Zij zijn allen zeer gemotiveerd en werken graag voor het museum. Behalve een pensionering was er in 2023 geen personeelsverloop.

In de afgelopen jaren is er meer taak- en budgetverantwoordelijkheid bij de medewerkers gelegd. De werksfeer is uitstekend. Het is een belangrijke doelstelling om dit zo te houden en de, veelal jonge, medewerkers onder prettige omstandigheden verder professioneel te laten groeien.

In 2023 is het opnieuw beschrijven van alle functies afgerond. De omschrijvingen zijn nu gebaseerd op het Functiehandboek van de Museumvereniging, zodat ze ook beter en objectiever gewaardeerd kunnen worden conform het Functiehandboek en de Museum-CAO.

In november 2023 is Hans van Mierlo, medewerker facilitaire zaken, met pensioen gegaan. Zijn opvolger, Thijs de Jong, is al in september begonnen, waardoor een goede overdracht van de werkzaamheden mogelijk was.

- In 2023 waren de staffuncties als volgt ingevuld:
- Ronnie Weijers** – directeur-bestuurder
 - Dana van Ooijen** – medewerker bedrijfsvoering
 - Jory Brentjens** – conservator
 - Lisa van Kessel** – coördinator publiek en presentatie
 - Yvette Polman** – PR, marketing en communicatie
 - Anouk ter Horst** – sales & relatiebeheer
 - Susan Rijke** – registrator, medewerker beheer en behoud
 - Hans van Mierlo** – facilitaire zaken (tot 17-11-2023)
 - Thijs de Jong** – facilitaire zaken (vanaf 1-9-2023)
 - Robert Frederiks** – medewerker schoonmaak



— Hans van Mierlo. Foto: Michèle Giebing.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit vijf leden. Hij is samengesteld uit leden met bestuurlijke, financiële, juridische en museale vakinhoudelijke kennis. De leden ontvangen geen vacatiegelden daar alle werkzaamheden op vrijwillige basis worden verricht. De raad heeft in 2022 vier maal vergaderd.

De Raad van Toezicht bestond in 2022 uit de volgende leden:

Fred de Graaf (1950) voorzitter, was van 1999 tot 2011 burgemeester van Apeldoorn en daarnaast was hij van 2003 tot 2015 lid van de Eerste Kamer. In 2011 nam hij het voorzitterschap over. In deze functie was hij tevens voorzitter van de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal. De afgelopen jaren was De Graaf zeer actief binnen het herdenkingswerkveld, waaronder als voorzitter van de Stichting Musea en Herinneringscentra ‘40-‘45 en in 2018 als voorzitter van het Platform WO2.

Gonnie van Dijken (1969) is als Afdelingshoofd Klantgegevens werkzaam bij de Belastingdienst. Zij is daar 1 september 2023 gestart. Daarvoor heeft zij twee jaar als zelfstandige



— De Raad van Toezicht, v.l.n.r. Ad van Liempt, Gonnie van Dijken, Fred de Graaf, Gerdien Maaijen en Cees de Monchy, met directeur Ronnie Weijers. Foto: Michèle Giebing.

organisatieadviezen gegeven en interim opdrachten vervuld om organisaties te verbeteren. In diezelfde periode heeft zij in deeltijd met goed gevolg een masteropleiding Bedrijfskunde aan de Universiteit van Amsterdam afgerond. Zij heeft daarvoor ruim twintig jaren bij de Rabobank gewerkt, zowel op het hoofdkantoor als in diverse directiefuncties bij lokale banken. Zo heeft zij mede leidinggegeven aan de fusie tussen de Rabobank Leeuwarden-Noordwest Friesland en de Friesland Bank.

Ad van Liempt (1949) is journalist, auteur en programmamaker. Hij was o.a. hoofdredacteur van het tv-programma NOVA en eindredacteur van het geschiedenisprogramma Andere Tijden. Hij schreef tal van boeken over historische onderwerpen, vooral over de Tweede Wereldoorlog. In 2019 promoveerde hij aan de Rijksuniversiteit van Groningen op de biografie van Albert Gemmeker, de kampcommandant van Westerbork

Cees de Monchy (1950) was werkzaam als partner advocaat en notaris, eerst bij Nauta Dutilh en vanaf 1992 bij De Brauw Blackstone Westbroek.

Gerdien Maaijen (1980) werkt als verandermanager bij Triodos Bank. Eerder heeft zij verschillende (internationale) functies gehad in zowel de private sector (verschillende industrieën) als de publieke sector. Gerdien is lid van de gemeenteraad in Overbetuwe, lid van de Professional Advisory Committee (PAC) van Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) International School of Business (ISB) en voorzitter van de Geurt van Lonkhuyzen Stichting in Ede.

Rooster van aftreden
De leden van de Raad van Toezicht treden af volgens een rooster van aftreden met inachtneming van een zittingsduur van vier jaren. De leden van de raad van toezicht zijn één keer terstond herbenoembaar.

Lid	Benoemd per	1 ^e verlenging per	tot uiterlijk
Fred de Graaf	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027
Cees de Monchy	27-12-2018	27-12-2022	27-12-2026
Ad van Liempt	01-09-2020		
Gonnie van Dijken	01-09-2021		
Gerdien Maaijen	01-02-2023		

Vrijwilligers

Het Airborne Museum draait voor een groot deel op vrijwilligers. De vrijwilligers van het museum zetten zich in als gastheren en -vrouwen bij het Airborne Museum Hartenstein en Airborne at the Bridge, als weekendmanagers en als rondleiders en museumdocenten. Daarnaast zijn er vrijwilligers die assisteren op het gebied van facilitaire zaken en onderhoud. In 2023 waren er bijna 100 vrijwilligers voor de organisatie werkzaam. Zij ontvingen hiervoor een vrijwilligersvergoeding.

In de afgelopen jaren is er vrijwilligersbeleid opgezet en uitgevoerd. Ook worden vrijwilligers voortdurend bijgeschoold, het laatste jaar vooral op het gebied van veiligheid (BHV).

Het museum zal altijd voor een deel een vrijwilligersorganisatie blijven en zet zich in om ook de vrijwillige werknemer een prettige werkomgeving te bieden, waarin deze voldoende verantwoordelijkheden draagt en zich daarnaast voldoende ondersteund en gewaardeerd weet.

Jaarlijks worden er twee vrijwilligersborrels georganiseerd. Bij nieuwe tijdelijke tentoonstellingen wordt de vrijwilligers een exclusieve voorbezichtiging aangeboden. De vrijwilligers worden op verschillende manieren geïnformeerd, onder meer door een wekelijkse nieuwsbrief.

Vereniging Vrienden van het Airborne Museum

In de afgelopen jaren zijn de banden met de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum aangehaald. De in corona-tijd geworven abonneementhouders van het museum zijn toegevoegd aan het ledenbestand van de VVAM. Deze uitbreiding maakt de Vriendenvereniging sterker en nog beter in staat het museum te ondersteunen. Mede dankzij deze samenvoeging, maar ook door een gestage ledengroei in 2022 en 2023, had de VVAM eind 2023 ruim 700 leden.



De Vriendenvereniging houdt haar ledenvergaderingen en thema-avonden weer in het Airborne Museum. Met ingang van 2022 organiseert het museum weer samen met de VVAM activiteiten, met name lezingen. Vrienden worden uitgenodigd voor een voorbezichtiging van nieuwe tentoonstellingen in Hartenstein. De Vereniging

van Vrienden steunde het museum in 2023 met ruimhartige bijdragen van € 10.000 aan de uitbreiding van de Stiltekamer en € 10.000 aan de tentoonstelling *Gevlucht om te Vechten*.

Samenwerkingen

Het Airborne Museum is de constante, professionele factor in het netwerk van overheden, instellingen en personen die zich bezig houden met de herinnering aan de Slag om Arnhem. Gevestigd in het historische hart van het verhaal, dagelijks te bezoeken en beheerd door een professionele staf, is het niet meer dan logisch dat het Airborne Museum een centrale rol vervult in het Airborne-netwerk. Deze netwerkfunctie wil het museum behouden en versterken. Daartoe werkt het museum constructief samen met diverse partijen binnen en buiten de Airborne-regio. Van een sterk netwerk plukt het museum ook vruchten. De kennis die in dit netwerk aanwezig is, is enorm. Samenwerking op het gebied van onderzoek, educatie, kennisborging en -deling helpt het museum vooruit. Sommige partners beschikken over of hebben toegang tot bijzondere collecties. Een sterk netwerk kan het museum helpen zijn inkomsten te verhogen, door sponsoring of subsidiëring.

In de afgelopen jaren zijn er met vele partijen goede en gecommitteerde relaties ontstaan. Te denken valt aan:

- Overheden: gemeente Renkum, gemeente Arnhem, Stichting Airborne Region, provincie Gelderland
- De ambassades van de Republiek Polen en het Verenigd Koninkrijk
- Lokale en regionale herdenkingsorganisaties: SAH, PRAFC, PSVR, Stg. Driel-Polen
- The Arnhem 1944 Fellowship, Market Garden Foundation, The Taxi Charity for Military Veterans
- Luchtmobiele eenheden in binnen- en buitenland: 11 Luchtmobiele Brigade, The Parachute Regiment, 6 Luchtmobiele Brigade “generaal Sosabowski”
- Andere Defensiepartners, zoals de Bergings- en Identificatiedienst KL, het Veteraneninstituut, Dienst Geestelijke Verzorging en het Impresariaat Militaire Muziek

Het Airborne Museum is aangesloten bij de Museumvereniging.



— Directeur Ronnie Weijers, brigadegeneraal Strzelecki en Arno Baltussen, voorzitter Stg. Driel-Polen, bij het monument voor generaal Sosabowski in Krakau. Foto: Airborne Museum.



— In juni bezochten enkele Amerikaanse WO2-veteranen het Airborne Museum. Eugene Zanger uit Massapequa, New York, maakte tijdens de bevrijding van Nederland onderdeel uit van een Sherman-tankbemanning. Foto: FuncksterrShoots.

Dana van Ooijen

(BEDRIJFSVOERING)

In dienst sinds: **1 april 2022**

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Voordat ik bij het Airborne Museum kwam werken heb ik eerst drie jaar bij het Afrika Museum in Berg en Dal gewerkt. Hier stond ik als baliemedewerker bij de entreebalie en was ik verantwoordelijk voor de roosters en deels voor de aansturing van het balie-team. In mijn eerste jaren bij het Afrika Museum volgde ik nog een master in Cultuurwetenschappen en Rechtsfilosofie.

Wat doet de medewerker bedrijfsvoering van het Airborne Museum? – De medewerker bedrijfsvoering is een hele brede functie. Deels ben ik verantwoordelijk voor de juiste (financiële) administratie, er zit een klein deel Human Resource in de functie, maar ik zorg ook voor het reilen en zeilen van de museumwinkels op beide locaties en mijn belangrijkste taak is het aansturen van de vrijwilligers.

Wat vind je daar het leukst aan? – Dat het een ontzettend afwisselende baan is, je bent nooit lang met één project bezig en er is elke dag wel weer wat nieuws te doen waar je in eerste instantie geen rekening mee had gehouden. Zo blijft de baan heel erg afwisselend en wordt het nooit saai.

Wat maakt je werk soms lastig? – De afwisseling die het werk heel leuk maakt is soms ook lastig, een planning maken is een mooi streven maar bijna nooit haalbaar. Zeker in het hoogseizoen en op momenten met veel bezoekers komen er soms in één keer veel klusjes bij, waardoor ander werk blijft liggen. Een voordeel is dat het laagseizoen een mooi moment is om klusjes die zijn blijven liggen weer op te pakken.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – De voorbereidingen voor de Airborne Wandeltocht en het herdenkingsweekend zijn zeker een hoogtepunt, daarnaast is het ontwikkelen van beleid en handleidingen van en voor de museumwinkel iets waar ik met veel plezier aan werk. Maar ook het contact met de vrijwilligers is een hoogtepunt.

Op welk resultaat ben je trots? – Ik ben trots op de bijdrage die ik kan leveren aan de stabiele vrijwilligersbasis die het museum al lange tijd rijk is en op de samenwerking met de vrijwilligers en collega's.

Waar verheug je je op voor de komende jaren? – Verdere professionalisering van het winkelaanbod en het blijven verbeteren van het vrijwilligersbeleid en het contact met de vrijwilligers.

Dana

"Dat het een ontzettend afwisselende baan is, je bent nooit lang met één project bezig en er is elke dag wel weer wat nieuws te doen"

Foto: Michèle Giebing

Robert Frederiks

(MEDEWERKER SCHOONMAAK)

In dienst sinds: **1 november 2022**

Wat deed je voordat je bij het Airborne Museum ging werken? – Ik werkte als schoonmaker voor een schoonmaakbedrijf

Wat doet de medewerker schoonmaak van het Airborne Museum? – Het schoonmaken van het museum

Wat vind je daar het leukst aan? – Het bijhouden van een schoon en mooi museum

Wat maakt je werk soms lastig? – Als je nog aan het schoonmaken bent en er al vroeg een groep voor de deur staat.

Waar heb je in 2023 met het meeste plezier aan gewerkt? – Het mogen helpen met de opbouw van de nieuwe tentoonstelling.

Op welk resultaat ben je trots? – Ik ben vooral trots dat ik in dienst mag zijn van dit mooie museum en alles wat daar bij komt kijken.

Waar verheug je je op voor de komende jaren? – Dat ik me nog meer kan en mag inzetten voor het museum en dat ik daardoor nog lang in dienst ben van het Airborne Museum.

Robert



"Ik ben vooral trots dat ik in dienst mag zijn van dit mooie museum en alles wat daar bij komt kijken"

Foto: Michèle Giebing



— Veteranen bij de Airborne Wandeltocht. Foto: Arjan Vrieze

HOOFDSTUK 5

— Jaarrekening
2023

VERKORTE JAARREKENING STICHTING AIRBORNE MUSEUM
Balans per 31 december 2022

ACTIVA	31-12-2023	31-12-2022
Materiële activa	€ 836.056	€ 994.373
Totaal vaste activa	€ 836.056	€ 994.372
Vorraden	€ 109.636	€ 53.713
Vorderingen en overlopende activa	€ 213.985	€ 210.708
Liquide middelen	€ 747.551	€ 843.787
Totaal vlottende activa	€ 1.071.172	€ 1.108.208
TOTALE ACTIVA	€ 1.907.228	€ 2.102.581
PASSIVA	31-12-2023	31-12-2022
Algemene reserve	€ 246.989	€ 290.632
Continuïteitsreserve	€ 300.000	€ 250.000
Bestemmingsfonds nieuwbouw	€ 748.070	€ 930.636
Bestemmingsreserve wisseltentoonstelling	-	€ 33.720
Bestemmingsfonds opstallerslasten	€ 91.036	€ 50.837
Totaal eigen vermogen	€ 1.379.271	€ 1.555.825
Voorzieningen Airborne at the Bridge	€ 280.037	€ 243.037
Kortlopende schulden	€ 241.096	€ 303.719
TOTALE PASSIVA	€ 1.907.228	€ 2.102.581

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2023	2023	begroting 2023	2022
Baten waarvoor een tegenprestatie is geleverd	€ 1.262.698	€ 1.125.400	€ 1.093.876
Subsidie- en fondsbaten	€ 396.978	€ 449.500	€ 476.892
Rente baten	€ 3.725	-	-
Som der baten	€ 1.656.557	€ 1.574.900	€ 1.570.768
Inkoopwaarde van de tegenprestaties	€ 180.667	€ 138.160	€ 174.819
	€ 1.482.734	€ 1.436.740	€ 1.395.949
Personeelskosten	€ 540.619	€ 508.300	€ 427.218
Afschrijvingen	€ 221.306	€ 238.570	€ 226.177
Financiële lasten	€ 3.994	€ 5.000	€ 4.971
Expositiekosten	€ 459.013	€ 468.300	€ 339.209
Overige lasten	€ 427.532	€ 381.300	€ 437.717
Som der lasten	€ 1.652.464	€ 1.601.470	€ 1.435.292
Resultaat	€- 169.730	€ - 164.730	€ - 39.343

RESULTAATBESTEMMING			
Het resultaat is als volgt verdeeld:			
Bestemmingsfonds COVID-19	-	-	€- 100.000
Bestemmingsfonds nieuwbouw	€- 182.566	€ - 182.570	€ - 182.566
Bestemmingsfonds nieuwbouw	-	-	€ 114.561
Bestemmingsfonds opstallerslasten	€ 40.199	€ 30.700	€ 11.023
Bestemmingsreserve wisseltentoonst.	€- 33.720	€- 33.720	-
Bestemmingsfonds vaste lasten*	€ 50.000	-	€ 250.000
Toevoeging aan algemene reserves*	€- 43.643	€ 20.860	€- 132.361

* Dit betreft het feitelijke exploitatieresultaat van de stichting

Toelichting op de jaarrekening 2022

Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan voor het grootste deel uit de geactiveerde lasten van de nieuwbouw 2008/2009. Daarop is € 182.566 afgeschreven, dit wordt ten laste gebracht van het Bestemmingsfonds nieuwbouw.

De investeringen in inventaris betreffen vier klimaatvitrites, lampen en armaturen in de tijdelijke tentoonstellingsruimte, een pc en een kooi als valbeveiliging bij een buitentrap.

Vlottende activa

De winkelvoorraad is hoog, dat heeft te maken met een aantal net ingekochte voorraden van m.n. boeken.

Eigen vermogen

De algemene reserve is in 2023 met € 43.643 afgenomen tot een bedrag van € 246.989. Er is in 2022 een Continuïteitsreserve in het leven geroepen, om de bij bestuursbesluit vastgestelde minimale reserve ad € 250.000 te onderscheiden van de ‘bestedbare’ Algemene reserve. De Raad van Toezicht heeft in zijn vergadering van november 2023 besloten de Continuïteitsreserve te verhogen naar € 300.000. Aan de Continuïteitsreserve wordt € 50.000 toegevoegd.

Uit het Bestemmingsfonds nieuwbouw is een bedrag onttrokken ter grootte van de afschrijvingen op de nieuwbouw 2008/2009 (€ 182.566). Bij het vaststellen van de begroting voor 2023 is besloten de Bestemmingsreserve wisseltentoonstelling dit jaar aan te wenden vanwege de relatief dure tentoonstelling “Gevlucht om te Vechten”. Aan de Bestemmingsreserve wordt € 33.720 onttrokken. Van de forfaitaire bijdrage van de gemeente Renkum aan de lasten van opstal en groot onderhoud van € 45.000 is in 2022 € 4.801 besteed aan dat doel. Het restant ad € 40.199 is toegevoegd aan het Bestemmingsfonds opstallerslasten.

Voorzieningen

De voorzieningen huurdersonderhoud en presentaties worden jaarlijks aangevuld conform afspraak bij beschikking met de gemeente Arnhem.

Kortlopende schulden

De stijging in te betalen vakantiegeld en vakantiedagen is te wijten aan een gestegen saldo vrije uren van vrijwel alle medewerkers.

Staat van baten en lasten

Baten waarvoor een tegenprestatie is geleverd

De begroting ging uit van 88.000 bezoekers, uiteindelijk werd het Airborne Museum Hartenstein door 86.143 bezoekers bezocht. De bezoekers betaalden echter gemiddeld een wat hogere toegangsprijs dan waarmee in de begroting was gerekend, waardoor de opbrengsten uit bezoek toch hoger waren dan begroot. Ook werd meer uitgegeven in de winkel.

Onder de overige omzet zijn de vergoedingen voor werkzaamheden voor de Stichting Airborne Region en in het kader van de projecten Deltaplan (SMH) en Ik Kom Terug (evacuatieverhalen) opgenomen.

Subsidie- en fondsbaten

Onder de giften en donaties zijn, naast € 5.560 aan bijdragen van langjarige donateurs en kleinere donaties via website en donatiezuil, de volgende schenkingen en bijdragen opgenomen.

Ten behoeve van de tentoonstelling Gevlucht om te Vechten:

vfonds	€ 18.750
Vereniging Vrienden Airborne Museum	€ 10.000
Totaal	€ 28.750

In het kader van deze tentoonstelling is nog € 16.250 toegezegd maar in 2024 te ontvangen, te weten € 6.250 van het vfonds en € 10.000 van Stichting Zabawas. Ook de € 7.200 subsidie voor Het Vrije Woord is in het kader van de tentoonstelling toegekend.

In de begroting was uitgegaan van het werven van € 80.000 voor de tentoonstelling. Uiteindelijk is € 52.500 geworven, waarvan een deel dus, na verantwoording, pas in 2024 zal worden ontvangen.

Ten behoeve van de uitbreiding van de Stiltekamer:	
Arnhem 1944 Fellowship	€ 5.000
Vereniging Vrienden Airborne Museum	€ 10.000
Totaal	€ 15.000

De subsidie van de gemeente Arnhem, voor de exploitatie van Airborne at the Bridge, valt lager uit dan begroot (en toegekend). Aan het eind van het jaar wordt het werkelijke verschil tussen baten en lasten als subsidie vastgesteld. Door m.n. hogere winkelverkoop viel dit saldo lager uit.

Lasten

De personeelskosten zijn hoger dan begroot. Dit heeft te maken met een hogere loonstijging dan begroot, enkele maanden dubbele bezetting op facilitaire zaken (i.v.m. pensionering en opvolging) en met een aanzienlijke stijging in het saldo vakantie-uren van de medewerkers. De kosten van de tijdelijke tentoonstelling Gevlucht om te Vechten waren geheel in 2023 begroot, maar vallen voor een deel (marketing en retourtransport bruiklenen) in 2024. Daar staat tegenover dat een deel van de geworven bijdragen ook pas in 2024 gerealiseerd zal worden.

Onder Vaste presentatie zijn de kosten van de uitbreiding van de Stiltekamer met een nieuwe wandvitrine opgenomen (plm. € 30.000). Deze waren begroot als een investering en dus slechts als een verhoging van de afschrijvingslasten. Met name door de geworven inkomsten is besloten de kosten meteen ten laste van het resultaat van 2023 te brengen. Vooral bij de huisvestingskosten doen sterke prijsstijgingen zich voelen, door hogere tarieven en duurdere onderhoudscontracten. Ook vallen de energielasten toch weer hoger uit.

Een belangrijke verklaring voor de overschrijding is het noodgedwongen onderhoud aan de muur rondom het terras. De muur was gescheurd, wat zorgde voor lekkage in de Experience en andere ruimten. De muur is gerepareerd en verbeterd door lestenen afdekplaten op het metselwerk aan te brengen. De kosten waren aanzienlijk, ruim € 21.000.

Airborne Museum
Utrechtseweg 232
6862 AZ Oosterbeek

Airborne Museum at the Bridge
Rijnkade 150
6811 HD Arnhem